

บทคัดย่อ

ชื่อภาคนิพนธ์ : โครงสร้างอำนาจกับภาวะผู้นำชุมชน :
 ศึกษากรณีชุมชนหมู่บ้านปราสาทใต้
 อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ชื่อผู้เขียน : นายพรเทพ มหาคงคา

ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

ปีการศึกษา : 2544

การศึกษาเรื่อง เป็นการวิจัยขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างทางสังคมของชุมชน และสภาพโดยทั่ว ๆ ไปของชุมชน โดยพิจารณาศึกษาสภาพโครงสร้างอำนาจและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนหมู่บ้านดังกล่าวเป็นระบบเครือญาติ ระบบอุปถัมภ์ และระบบฝักฝ่าย เพื่อค้นหาผู้นำดาวเด่นและภาวะผู้นำชุมชนในเรื่องรูปแบบการนำและระดับการนำ ในหมู่บ้านปราสาทใต้ หมู่ที่ 7 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งหมู่บ้านปราสาทใต้ เป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 16 หมู่บ้าน

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ ชาวบ้านในหมู่บ้านปราสาทใต้ หมู่ที่ 7 ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ในแต่ละหลังคาเรือน จำนวน 224 หลังคาเรือน จำนวน 202 คน โดยการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้นำดาวเด่น สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 36 - 56 ปีขึ้นไป นับถือศาสนาพุทธ มีสถานภาพสมรสอยู่ด้วยกัน และส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเพดั้งเดิมที่เข้ามาตั้งรกรากตั้งแต่ดั้งเดิม ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษา ป.4 หรือเทียบเท่า มีอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน เป็นหลัก มีที่ดินเป็นของตนเองมากกว่า 6 ไร่ขึ้นไป รายได้

ครอบครัวโดยเฉลี่ยต่อเดือนต่อครอบครัว ส่วนมากมีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท และรายได้เฉลี่ยระหว่าง 3,001 - 6,000 บาท รองลงมา ส่วนใหญ่มีสถานภาพทางสังคมเป็นชาวบ้าน โดยทั่ว ๆ ไป

2. โครงสร้างอำนาจของชุมชนหมู่บ้านปราสาทใต้ เป็นลักษณะผสมระหว่างระบบเครือญาติ ระบบอุปถัมภ์ และระบบฝึกฝาย ตามลำดับ โดยยึดถือระบบเครือญาติสูง ผู้นำที่กลุ่มตัวอย่างศึกษาของชุมชนหมู่บ้าน จะเป็นผู้นำผสมทั้งแบบทางการที่มีอำนาจอันชอบธรรมและแบบผู้นำที่มีบารมีหรือผู้นำที่เป็นชาวบ้านธรรมดาทั่ว ๆ ไป เหตุและปัจจัยการยอมรับผู้นำ เกิดจากคุณความดี มีความเสียสละ ช่วยเหลือชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งงานส่วนรวมและงานส่วนตัว อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถจากประสบการณ์ต่าง ๆ พอสมควร สรุปได้ว่า ชาวบ้านยอมรับผู้นำทางการซึ่งถือเป็นอำนาจสมัยใหม่และผสมกับผู้นำที่อาวุโสหรือแบบบารมีซึ่งเป็นชาวบ้านธรรมดาทั่ว ๆ ไป แม้จะมีตำแหน่งคณะกรรมการสภาองค์การบริหารส่วนตำบลก็ตามซึ่งถือเป็นอำนาจประเพณี

3. การค้นหาภาวะผู้นำและผู้นำดาวเด่นของชุมชนหมู่บ้านปราสาทใต้ หมู่ที่ 7 ด้านคุณสมบัติ ที่มา บทบาทและอำนาจแล้ว พบว่า ผู้ชายได้รับการยอมรับในฐานะผู้นำมากกว่าผู้หญิง ผู้อาวุโสจะได้รับการยอมรับมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย ผู้ที่มีพื้นเพดั้งเดิมของหมู่บ้านจะได้รับการยอมรับมากกว่าผู้ที่มาจากที่อื่น ๆ แล้วเข้ามาตั้งรกรากในหมู่บ้าน บทบาทผู้นำดาวเด่นจะปรากฏใน 3 ด้าน คือ การส่งเสริมด้านการศึกษา และจริยธรรม การพัฒนาชุมชนหมู่บ้าน

4. ภาวะการนำของผู้นำดาวเด่นเกี่ยวกับรูปแบบการนำและระดับการนำ พบว่า ทั้งรูปแบบการนำและระดับการนำมีส่วนสำคัญอย่างมากในการเลือกผู้นำที่ชาวบ้านต้องการ ถึงแม้ว่าชาวบ้านจะได้เลือกผู้นำที่เป็นแบบทางการแล้ว แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นผู้นำที่ขึ้นชอบซึ่งปรากฏจากงานวิจัยที่ศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ชุมชนหมู่บ้านปราสาทใต้ หมู่ที่ 7 จะมีโครงสร้างอำนาจแบบผสม ซึ่งระบบเครือญาติจะมีการยึดถือมากที่สุด แต่ก็ต้องอาศัยผู้นำที่สอดแทรกเข้าไปตามสายเลือดของเครือญาติ เพื่อสร้างความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ แม้ว่าฐานอำนาจที่เป็นทางการจะเป็นอำนาจหลักก็ตาม ในบางครั้งหากมีการยึดถือระบบเครือญาติมากเกินไปก็จะทำให้ระบบการบริหารงานของชุมชนหมู่บ้านเป็นไปเพียงคนกลุ่มหนึ่งและประโยชน์ก็จะตกอยู่กับคนกลุ่มนี้เท่านั้น แทนที่จะได้กระจายผลประโยชน์ไปสู่ชาวบ้านในชุมชนหมู่บ้าน ดังนั้นชาวบ้านควรจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของหมู่บ้านโดยได้รับความช่วยเหลือจากทาง

(3)

ราชการ ซึ่งจะต้องเข้ามาดูแลเอาใจใส่และคอยแนะนำสำหรับการบริหารงานของคณะกรรมการของหมู่บ้านหรือช่วยเหลือเรื่องต่าง ๆ เท่าที่จะดำเนินการได้

2. ควรให้ความสำคัญกับผู้นำที่เป็นเพศหญิง เพื่อให้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านของตนเอง ทั้งนี้ เพื่อที่จะได้มีความเสมอภาคและเป็นการส่งเสริมพัฒนาผู้นำ ปัจจุบันผู้หญิงก็มีความสามารถหลาย ๆ อย่างไม่แพ้ผู้ชายเช่นกัน ซึ่งจะเป็นส่วนในการพัฒนาอาชีพตามที่ชุมชนหมู่บ้านปราสาทใต้ได้มีการตั้งคุ่มต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่จะมีผู้หญิงเป็นผู้นำคุ่มต่าง ๆ ในการพัฒนาอาชีพของแต่ละคุ่มก็เพื่อให้แม่บ้านได้มีรายได้เสริมในครอบครัว

3. ทางราชการโดยเฉพาะ อบต. ควรเข้าไปมีบทบาทการส่งเสริมอาชีพของชุมชนหมู่บ้านปราสาทใต้ เนื่องจากเป็นการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งในการพัฒนาตนเอง ประกอบการทางราชการก็ควรส่งเสริมการตลาดควบคู่กันไปด้วย มิฉะนั้นจะทำให้ชาวบ้านต้องประสบกับปัญหาในการผลิตภัณฑ์ที่จะส่งออกสู่ตลาดต้องประสบกับภาวะการขาดตลาดซึ่งชาวบ้านเองไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวเพียงพอ และพัฒนาสิ่งก่อสร้าง ถนนต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เพื่อจะได้มีเส้นทางในการขนส่งผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดได้อย่างสะดวก

4. หมู่บ้านดังกล่าวได้รับการส่งเสริมในการอนุรักษ์โบราณสถาน โดยมีหลุมที่ขุดค้นกระดูกคนโบราณในยุคต่าง ๆ ด้วยกันหลายหลุม ปัจจุบันมีประชาชนต่าง ๆ มากมายเดินทางเข้าไปท่องเที่ยว จะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวและมีรายได้เข้ามาหมุนเวียนในหมู่บ้าน ดังจะเห็นว่า การที่ประชาชนได้เข้าไปท่องเที่ยว ก็เพื่อที่จะเป็นการหาความรู้และความเพลิดเพลิน จึงน่าที่จะได้มีการส่งเสริมให้มีมัคคุเทศก์รุ่นเยาว์เกิดขึ้น โดยนำเด็กนักเรียนในหมู่บ้านมาทำการฝึกฝน ก็น่าที่จะเป็นสิ่งที่ทางราชการหรือคณะกรรมการในหมู่บ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าว ก็เท่าเป็นการหารายได้เสริมให้แก่เด็กนักเรียนและครอบครัวของชุมชนในหมู่บ้านอีกทางหนึ่ง ซึ่งจะเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไปในตัว เพราะโดยวัฒนธรรมของคนไทยจะมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่